

Oponentský posudek na disertační práci:

Helena Diesing: Kája Saudek

Autorka provedla zodpovědnou a téměř vyčerpávající heuristickou práci, jejíž komplexnost se samozřejmě odvíjí od daných možností spolupráce převážně se soukromými majiteli rozptýleného Saudkova díla. Autorka sleduje celek Saudkovy tvorby, přičemž největší pozornost věnuje období, které podle jejího názoru představuje vrchol této tvorby, tedy epoše druhé poloviny 60. let 20. století. Saudkova tvorba není popsána pouze chronologicky, ale hlavní klíč tvoří jednotlivé úkoly a výtvarné obory, jimž se výtvarník věnoval. Jedná se převážně o užitou tvorbu – pro časopisy, vydavatelství atd. Nicméně tento klíč přísluší nejspíše tvorbě, která byla uveřejněna. Velké množství děl, která mají též kvazi-užitou povahu, však Saudek v době vzniku nezveřejnil. Tato díla mají ještě navíc mnohdy povahu parodickou respektive reflektují určitým způsobem povahu daného úkolu či oboru – např. propagačního výtvarnictví apod. Tuto zvláštní dvojakost Saudkovy tvorby autorka pochopitelně konstatuje. Tato dvojakost či možnost dvojího čtení, sémioticky řečeno dvojího kódování, je pak asi základní devizou a otázkou Saudkovy tvorby. Tato dvojakost leží mezi možnostmi číst jeho dílo jako běžný, „mainstreamový“ projev a na druhou stranu jako projev alternativní či experimentální či mezi možnostmi číst jeho díla jako „funkční“ či utilitární a na druhou stranu jako parodická či reflektující povahu určitého média. Toto rozdvojení autorka zmiňuje a hovoří i o podvojném vlivu Saudkova díla na další následovníky – jak ve směru „běžné“, spotřební produkce, tak ve směru produkce experimentální, hraničící s multimediálními realizacemi volného umění. Důležitá je též autorčina reflexe a interpretace Saudkovy „legendy“, jejíž původ a genealogie má specifické historické a politické pozadí. Řekl bych, že klíčovou metaforou Saudkova díla je zmiňovaná dvojitá možnost čtení či dekódování, což ilustruje např. kresba „Hiko vždy a Hiko všude“ (str. 403), na níž je přítomen objekt sloužící jinak k demonstraci principů vnímání ve tvarové psychologii. I řada jiných forem v Saudkových dílech má tuto podvojnou či nejednoznačnou povahu,

1 7

7

kteřou lze demonstřovat řáve v kresbě jakořto určité hře s reálnými odkazy a jejich deformací. Určitou slabinu autorčina textu spatřuji bohužel řáve v (podle mého názoru) nedostatečné interpretaci konkrétních vizuálních forem v Saudkově díle, o jejichž „původnosti“ se já osobně můžu však pouze dohadovat, neboť v oblasti comicsu nejsem specialistou. Nicméně zvláštní povaha Saudkových forem souvisí zřejmě s celkovým duchem jeho díla, které se mimo jiné díky daným historickým podmínkám nevyprofilovalo do jednoznačného charakteru (ať už komerčního nebo volného umění nebo jiného typu výtvarného projevu). Autorka správně připomíná, že o hypotetické povaze Saudkova díla v jiných politických a historických podmínkách se lze jen dohadovat. Na autorčině práci oceňuji velmi též fakt, že se zodpovědným badatelským přístupem reflektuje „ne-kanonický“ výtvarný projev a pokouší se tak vyjít vstříc současným koncepcím rozšiřujícího se pole dějin umění. Nicméně musím připomenout, že interpretační a teoretickou část nepovažuji za dostačující – to je patrné i v seznamu použité literatury, kde se relevantní teoretická literatura prakticky nevyskytuje. Na druhou stranu se domnívám, že autorka se snařila o primární materiálový výzkum, přičemž musela překonávat řadu komplikací. Teprve na tento výzkum mohou navázat další interpretační fáze; a v tomto směru zřejmě autorka neřekla ještě poslední slovo. V textu se vyskytují drobné nepřesnosti, které ovšem nejsou zásadní (třeba na str. 187 je pořad „Okna vesmíru dokořán“ označen za astrologický místo astronomický nebo na str. 71 autorka mluví o „podivné konstrukci, jež má obřyso jeřábu“, což ovšem ve skutečnosti je zřejmě vahadlo studny). Celkově považuji práci autorky za velmi přínosnou především z hlediska shromáždění a základního popisu rozptýleného materiálu. Teoretickou stránku práce považuji za pouze zhruba načrtnutou. Nicméně těžiště výzkumu – heuristika – je zpracováno kvalitně a co nejkomplexněji. Proto práci doporučuji k obhajobě.

Václav Hájek /